

P.n. Licejska knjižnica

Ljubljana
Jugoslavia

LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto III. Štev. 8
Avgust 1924

:: Upravništvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

France Magajna: Fizika v kmetijstvu.
Pegan: Vremenski preroki.
L. Velicogna: Živinorejsko vprašanje v aj-
dovskem in idrijskem okraju.
Uredništvo: Deželni kmetijski urad.
P. Vallig: Goriška vina na razstavi v Padovi.
Č.: Prasičja kuga.
Breskvini sad.
Koruzna snet
Grahar, fižolar in grahov sukač.
Peronospora na grozdju.
Dr. J. L. Čebelarška opravila v avgustu.
Jos. Božič: Lesena trčalka (točilo)
Vprašanja in odgovori.
Kaj delamo v mesecu avgustu?
Gospodarski drobiž.

Urednik sporoča: Pegan: Prejel, priobči.
Pozdrav obemal
G. Fr. Mag.: Ste zadovoljen z načinom
priobčitve? Popravil sem le toliko, kolikor
moram. Pričakujem še. Pozdrav!

Vprašalci: Na vprašanja, podpisana kot
Bric, Vipavc itd. se ne odgovarja, poskušali
pa bomo v listu obdelavati, kar želite.

Sotrudniki: naj bi, če le mogoče, poslali
prispevke do 25. v mesecu.

Uprava javlja: Kdor je plačal naročnino
le za pol leta in ne plača ostale polovi-
ce do konca avgusta, ne dobi več sep-
tembrove številke.

Reklamacije po 1. in 2. številki letošnjega
letnika brezuspešne, ker so pošle.

Mnogi se obračajo na upravo za različne
usluge, ki se vse izvrše, ako je le mogo-
če. Ako pa ni mogoče ustreči, naj pro-
silci oprostite.

1. in 2. številko

„Gospodarskega lista“ letnik 1924. spre-
jema „Uprava“ proti odškodnini.

Zadruga!

Vse potrebne tiskovine dobite pri
„Zadružni Zvezi“ v Gorici.

CENA OGLASOM: 1 stran 100 Lir
1/2 strani 60 Lir
1/4 strani 40 Lir
1/8 strani 25 Lir

Za objavo v 2 št. 5% popusta, v 3 št.
10%, v 6 št. 20% celo leto 30% popusta.

Kmetovalci!

Gotovo se zavedate, da je živinoreja
podlaga kmetijstvu, hrbtnica našega go-
spodarstva. Predpogoj živinoreje pa je
dovoljno pridelanje krme in da dosežemo
to, moramo gnojiti našim senožitim in
travnikom.

Zberite naročila za tomaževo žlindro in
kalijevo sol, ter izročite naročila

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Verdi 37 (skladišče via Morelli 36),
kjer krije velika večina naših kmetovalcev
svojo potrebo na umetnih gnojilih, čemur
je dokaz to, da je prodala tekom l. 1923
nad 45 vagonov tomaževe žlindre in pre-
cej vagonov drugih umetnih gnojil. Te
ogromne količine pa je prodala Zadružna
Zveza samo zato, ker oddaja prvovrstno
blago po najnižji tržni ceni.

Skušati morate zbrati toliko naročil, da
dobite cel vagon na bližnji kolodvor, ker
tako prihranite gotovo par lir pri q.

SODI EDVARD BREGANT
Via Morelli 12 -

Izdeluje vsakovrstno kletarsko posodo, spre-
jema vsako popravilo po zmerni ceni. Prodaja
pipe, zamaške itd.

**Čevljarska zadruga
v MIRNU pri Gorici**
izdeluje vsakovrstno obuvalo
poznano pod imenom

ADRIA' ČEVLJI

Edino domače zadržno podjetje te stroke, ki si je pridobilo vsestransko priznanje. Izdeluje čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti prekašajo vse druge to-vrstne izdelke.

LASTNE PRODAJALNE:

v Gorici, Corso Verdi 32, v Trstu,
ulica Rettori 1, v Celju, Narodni dom.
Razpošilja tudi naravnost iz tovarne
v Mirnu na debelo in na drobno.

Železnina
Krainer & Comp.
GORICA

v Raštelu šte. 19.

Zaloga raznovrstne železnine, peči in štedilnikov,
kuhinjske posode in drgih železnih predmetov.

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liró.

Leto III. Štev. 8
Avqust 1924

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

France Magajna:

Fizika v kmetijstvu.

Pod imenom »fizika« navadno razumemo znanost, ki se peča z različnimi pojavi, ki so v zvezi s stvarino v splošnem, zlasti s pojavi energije ali sile, ki se prikazuje povsod v prirodi; nadalje se peča fizika z zakoni, ki vladajo nad vsemi pojavi sile.

Moj namen zdaj ni razpravljati o fiziki v obče, ker to bi bilo z ozirom na glavni smoter Gospodarskega lista neprimerno in čitateljem nezaželjeno. Sicer pa imamo itak v slovenščini nekaj knjig o fiziki, ki so lahko razumljive za vsakega. Povedal bom le nekaj malega, ki se tiče največ nas kmetov.

Tvorba prsti. — Pred davnimi dobami je bila naša zemlja raztopljená masa, ki se je polagoma ohlajala. Ko se je začela oblikovati na njej trda skorja, ni bilo še prsti. Tvoreča se skorja je bila kamen. Polagoma se je pa površina izpreminjala in izpreminja se še danes. Najrazličnejše sile so delovale na zemljino skorjo in posledica delovanja teh sil je bila ta: kame-nita površina zemlje se je začela drobiti v gramoz, pesek in končno v prst.

Izmed mnogih sil, ki so to vršile in vršijo še vedno, moram omeniti veter, vodo, led, toploto, rastline, živali in bakterije. Prst ni nič drugega kot izredno drobni koščki kamna, med katere so pomešani razpadli organski ostanki živali in rastlin.

Veter, ki veje preko zemeljske oble, pobira s tal delce prsti in peska in obsipa z njimi površino skal. Ker vrši to vedno in včasih z veliko silo, brusi te skale neprestano. Tako gloje polagoma trde pečine in množi količino prsti.

Veter nadalje prenaša drobne delce prsti iz njihovih prvotnih krajev drugam in jih pušča v zavetnih legah. S tem se celotna površina zemlje enakomerno izpreminja.

Voda je močnejša nego veter, bolj nego ta izjeda skalovje in prenaša drobne delce z višin v nižine. Voda je tista, ki je izdolbla globoke soteske in struge rok in potokov. Toki vode trgajo bregove, v katere zadevajo, odplavljeno prst in pesek pa puščaj tam, kjer je njihova hitrost oslabiljena ali povsem ustavljena.

Silovita moč vodnih tokov (reke, potoki) ne prenaša samo finih delcev nego tudi debel gramoz. Drobne ali fine delce ilovice in prhlíce pušča na dnu svojih strug, dočim nagromadi vrhu peska in obrušenega kamenja, ki ga poznamo pod imenom prod.

V našem ozračju plavajo izredno drobni delci prahu. Te praške pobere tvoreči se dež in z njimi zopet gloje in brusi skalovje in množi zalogo prsti. To delovanje je zelo počasno, za dobo človeškega življenja je neopazno, toda vsak temeljit opazovalec bo našel v bližini svojega doma izlitzano skalovje, ki potrjuje to deistvo.

Rastline in živali. — Nekatero priproste rastline, kakor so lišaji in mah. rastejo na površinah skal. Na teh lišajih in mahu se nabira prah. Tako se napravi tekom časa plast, ki zadostuje, da se na nji pojavijo druge, višje rastline. Na take plasti padejo včasih semena dreves in če so pogoji zadovoljivi, vzkalijo. Korenine drevesa iščejo svojo hrano in zaidejo v razpoke v ska-

lovju. Ker se polagoma večajo in debele, razcepljajo s svojo počasno a silovito močjo skalovje, da se ruši in izpostavlja drugim silam, ki ga polagoma zdrobe in raztope v najfinejše delce. Ampak rastlina ni večna. Ob gotovem času njeno življenje konča. Vsaka mrtva rastlina pa pusti v zemlji svoje ostanke in tako pomnoži v zemlji zalogo organskih snovi. Tako razdeljevanje organskih snovi v zemlji pomenja pomnoževanje njene rodovitnosti.

Skozi vrhnje plasti zemlje se plazijo gliste - deževnice. S tem napravljajo majhne predore, skozi katere more zrak in voda v nižje ležeče plasti. Potom tega se organske snovi v zemlji raztapljajo in razpadajo v tiste oblike, ki so novemu rastlinstvu potem dostopne. Krti in druge podobne živali istotako pomagajo pri tvoritvi prave, rodovitne prsti.

Toplota. — Skalovje je sestavljeno iz različnih rudnin, ki se ob segrevanju ne raztezajo vsa enakomerno. Zaradi te razlike v raztezanju se na površju kamen drobi, ko je segrevan. Solčna toplota poletnega dneva in hlad noči vrši v pomanjšani meri isto. Še bolj pa opazamo to v zimskih dneh.

Led. — Pred davnimi dobami je bila naša Evropa skoro do cela okovana z ledom. Globoke soteske in žlebovi, ki dele naše hribe in gore, so bile polne ledene mase. Led pa ima čudno svojstvo, da se vsled svoje teže pomika naprej. Polagoma in neopazno leze ledeni tok naprej kakor mrzla lava. Navzlic svoji veliki počasnosti je pa sila njegovega toka velikanska. Taka ledena reka ruje, trga in melje skalovje v prah. To se vrši tudi danes v severnih krajih zemlje, kjer so še ledeniki. Topeči se led odnaša potem v doline zdrobljeno in zmleto kamenje, ki tvori potem rodovitno prst.

Led nadalje napravlja prst s tem, da ob svojem napravljanju razceplja skalovje. V razpoke skal pride voda, ta zmrzne in ob zmrzovanju se razširja. Razpoklina skale se tako poveča. Srenj dviga zemljo in jo rahlja. S tem odpira zraku pot do notranjih plasti. V strmih bregovih je srenj tisti činitelj, ki bregove rahlja, da se trgajo in posipajo navzdol.

Bakterije. Bakterije so izredno majhna bitja. Tako majhna so, da bi jih bilo treba 16,000 postaviti v vrsto, da bi ta bila en centimeter dolga. Bakterije se zelo hitro množijo in v prsti jih je ogromne množine. Bakterije pomagajo pri raztapljanju kamenja, a še koristnejše so, ko napadejo mrtve dele rastlin in živali. Bakterije so nepremagljive rušilke. Mrtvo žival one razkosajo tako, da se spremeni v prst. Isto izvršijo z mrtvimi rastlinami. Gnjoba je delo bakterij. Hlevski gnoj bi nikoli ne razpadel v prst, če bi ne bilo bakterij, ki ga raztrgajo in tako spremene v najpreprostejše sestavine.

Tako sem na kratko povedal, kako nastaja rodovitna prst. Lahko omenim tu še naslednje dejstvo: Vse naštetje sile si enačijo v tem, da valovito površino naše zemlje spreminjajo v gladko. Vsak veter vsak dež, vsaka snežinka, vsaka rastlina, vsaka žival in vsak človek na zemlji hote ali ne hote jemlje na hribih in strminah prst in kamenje in ga odrija v doline. Reke odnašajo prst in kamene drobce v morske globine. Ako bi šlo to delovanje mirno pot naprej, bi nastala nekoč doba, ko ne bi bilo več hribov in dolin, ko bi bile morske doline polne. Voda, ki je sedaj tam, se bi razlila po vsej zemlji in takrat bi nastal pravi vesoljni potop. Temu delovanju pa kljubujejo zemeljske sile, ki z izbruhi vulkanov in potom potresov tvorijo nove doline in hribe. (Dalje sledi.)

Vremenski preroki.

Nihče ni pri svojem delu tako odvisen od narave, kot poljedelec, Trgovcu in obrtniku ne pobije toča in ne uniči suša letine, kmet pa skrbno gleda na vsak oblaček na nebu in pazljivo zasleduje vsako vremen-

sko spremembo, ki mu v malo minutah lahko uniči trud celega leta.

Ta odvisnost je kmeta prisilila, da je skrbno opazoval naravo, dokler ni odkril v njej sami gotovih znakov, po katerih se

je potem ravnal pri svojem delu. Tako je nastala cela vrsta ljudskih izrekov, ki nam prorokujejo vreme. Ti izreki, potrjeni z dolgoletno skušnjo, so kmetu dober in dosedaj večinoma edini vremenski prerok. Škoda, da dandanes ljudje pozabljajo nanje in tudi oni redki, ki jih še znajo, se malo ravnaajo po njih.

Dasiravno se v mnogih slučajih lahko opiramo na ljudske izreke, vendar nam oni sami ne zadostujejo. Za določanje vremena imamo danes priprave, ki nam popolnoma točno in zanesljivo pokažejo vsako spremembo.

Kaj pa je pravzaprav vreme? Vreme tvorijo vremenski činitelji: 1. svetloba (oblačnost), 2. toplota, 3. vlažnost zraka, 4. padavine (dež, sneg, toča), 5. zračni tlak in 6. vetrovi.

1. Svetlobo določimo lahko dovolj natančno sami in pravimo da je: jasno, oblačno, poloblačno, četrt oblačno itd. Imamo pa tudi posebno pripravo, heliometer, ki natančno zaznamuje na papir, koliko časa je sijalo po dnevu solnce, ter v katerih urah dneva.

2. Toploto določamo s toplomeri raznih vrst. Najboljši je takozvani maksimumimalni toplomer, na katerem lahko zvečer vidimo, kakšna je bila največja vročina podnevu, kakšen je bil največji mraz ponoči, oziroma zjutraj.

3. Vlažnost zraka določamo z različnimi higrometri. Njih glavni sestavni del je las, črevo, oziroma kak drugi predmet, ki se z rastočo vlažnostjo enakomerno razteza. Čim več vlage je v zraku, tembolj se razteguje črevo, oziroma las, čimbolj suh je zrak, tem bolj se las krajša. Konec lasu, oziroma črevesa je spojena s kazalcem, ki se obrača po ravni plošči (kot kazalec na uri), na kateri so zapisani odstotki vlage v zraku.

4. Množino padlega dežja določimo na ta način, da postavimo na prosto pločevinasto, za to pripravljeno posodo, pokrito z lijakom, ki ima natančno zmerjeno odprt-

no, na katero pada dež (sneg ali toča.) Vsaki dan zjutraj, ali pa tudi po dežju zmerimo, koliko vode je v posodi. Če vemo, koliko dežja je padlo na odmerjeno površino, lahko izračunamo, koliko je bila dežja.

5. Tlak, zračni pritisk merimo z barometrom ali tlakomerom, ki je najvažnejši vremenski prerok. Čim manj vodne pare je v zraku, tem večji je tlak; barometer stoji visoko, vreme je lepo. Čim več vodnih par je v zraku, tem manjši je tlak; barometer pada, bliža se dež.

6. Za merjenje vetra imamo takozvane anemometre najrazličnejših vrst. Najnavadnejši anemometer vidimo tu in tam na kmečki strehi, kjer ropota ob vsakem vetriču.

S tem, da smo izmerili vse vremenske činitelje, določili smo natančno, kako je bilo vreme, obenem pa iz opazovanja sprememb med dnevom (n. pr. padanje barometra, zvečanje vlažnosti v zraku) lahko sklepamo, kakšno vreme bo drugi dan.

Če na ta način opazujemo daljšo dobo vse vremenske činitelje in spoznamo vse »muhe« barometra (tlakomera) v gotovih letnih dobah, potem v večini slučajev s popolno gotovostjo lahko napovemo vreme za drugi dan, oziroma za več dni naprej.

Je brez dvoma, da je napovedovanje vremena velike važnosti ravno za kmete. Koliko škode bi ga obvaroval premnogokrat dober vremenski prerok v vseh letnih časih, pri sejanju, pri škropljenju in žveplanju trt, pri košnji itd. Tega vremenskega preroka sedaj poznamo, treba je samo nabaviti si ga. Tega seveda ne zmore vsak kmet, pač pa bi ga lahko cela vas. Tudi našel bi se gotovo kdo, ki bi przel dolžnost opazovanja. Predvsem bi dobro služile vse priprave za določitev vremena na ljudskih šolah in država bi za mnoge šole sama dobavila vse potrebne priprave in dala opazovatelju tudi majhno plačo. Za vremenoslovje je v Trstu poseben urad.

Pegan.

Živinorejsko vprašanje v ajdovskem in idrijskem okraju.

Glasom načrta za povzdigo živinoreje, ki ga je sestavila Pokrajinska živinorejska komisija in Deželni kmetijski urad (tako bomo v bodoče imenovali Urad za kmetijski potovalni pouk = Cattedra ambulante d'agricoltura) je bilo začeto delo tudi v ajdovskem in idrijskem okraju. V obeh okrajih je živinoreja vsled vojne zelo mnogo trpela, največ pa vsled z vojno zvezane rekvizicije. V obeh okrajih mora iti delovanje za povzdigo živinoreje v dvojni smeri. Prvič bi se lahko v obeh okrajih preredilo mnogo več živine, kot se je redi danes. Današnje število še ne dosega predvojnega števila. Drugič je potrebno, da se razširi ona pasma, ono goveje pleme, ki je za ozemlje in gospodarske razmere in potrebe najbolj pripravno, ki se najbolj izplača.

V svrhu smotrnega delovanja v doseg postavljenega cilja, je prepotovala Pokrajinska živinorejska komisija v zvezi z voditeljem ajdovske podružnice Deželnega kmetijskega urada več občin Vipavske doline, da se tako na licu mesta prouči današnje stanje živinoreje. Nato je predsedstvo Pokrajinske živinorejske komisije sklicalo dva sestanka živinorejcev, in sicer enega v Idrijo, drugega pa v Ajdovščino. Sestanki so imeli namen, da se tam v širšem krogu razmotriva smer, kateri naj sledi gojenje živine v posameznem živinorejskem okraju. Poleg tega bi se moral izvoliti na sestanku okrajni živinorejski odbor, ki bi skrbel za nadaljevanje započete akcije ter dajal in uveljavljal navodila in odločbe Pokrajinske živinorejske komisije.

Za 16. julija je bil sklican sestanek v Idriji, ki se je vršil v občinski dvorani. Navzoči so bili občinski komisar g. Cavarazzi, predsednik Pokrajinske živinorejske komisije grof dr. Mainardi, tajnik M. Klavžar, prof. dr. Muratori, voditelj oddelka Deželnega kmetijskega urada za ajdovski in idrijski okraj g. Velicogna, idrijski živinogzdravnik dr. Defranceschi in več naprednejš živinorejcev okraja.

Na sestanku je bilo razmotrivano predvsem vprašanje enotne goveje pasme, ki

naj bi se razširilo in gojilo v celotnem idrijskem živinorejskem okraju. Na ta način bi se odpravila zmešnjava pasem in plemen, ki vlada danes in ki ne dovoljuje, da bi se živinoreja tako razvila, kot bilo potrebno za to najvažnejšo gospodarsko panogo okraja.

Po daljšem razmotrivanju se je sestanek odločil za beljansko pasmo, kar se je tudi predvidevalo. Po proučitvi statističnih podatkov iz vseh občin okraja je bilo razvidno, da bi se moralo dobaviti še nad 20 bikov - plemenjakov, ako bi se hotelo pravilno urediti vse potrebne plemenitvene postaje. Sestanek je sprejel tudi predlog, da bi se enkrat za vselej nabavilo tudi nekoliko čistokrvnih beljanskih junic in se bi na teh živinorejcem pojasnil oni bistveni znaki, ki odlikujejo beljansko pleme. Na sestanku je bila tudi sprožena misel, da bi se organiziralo izlet idrijskih živinorejcev v središče beljanske pasme, na Koroško. Splošno se je zahtevalo strogo nadzorstvo nad plemenitvenimi postajami in strogo upoštevanje predpisov za licenciranje bikov.

Nato je razložil predsednik Pokrajinske živinorejske komisije nalogo okrajnih živinorejskih odborov in povabil prisotne, da izvolijo iz svoje srede predsednika okrajnemu odboru. Izvoljen je bil g. Premerstein, posestnik v Doleh.

Za 17. julija je bil sklican sestanek v Ajdovščino, kjer se je tudi vršil v prostorih oddelka Deželnega kmetijskega urada. Navzoč so bili živinogzdravnik g. Poberaj, živinorejci Mirko Bone iz Ceste, Ivan Lavrenčič iz Vrhpolja in Lojze Ferjančič iz Slapa pri Vipavi.

Smer, kateri naj bi sledilo gojenje živinoreje v Vipavski dolini zadeva na nekatere težkoče. V bivšem ajdovskem sodnem okraju, ki je bil vedno navezan na Gorico, prevladuje sivo-rujava švicarska pasma, v bivšem vipavskem okraju pa simodolska, ki je pomešana s sivo-rujavo švicarsko. Simodolska pasma je — kot izgleda — bolj priljubljena pri živinorejcih. Vzrok večje priljubljenosti simodolske pasme pa ne tiči v krajevnih gospodarskih

razmerah, temveč je nastala boli vsled širjenja in podpiranja simodolske pasme potom bivšega Deželnega odbora v Ljubljani. Kot je bil hudournik Hubelj mejnik med dvema deželama, tako je bil tudi mejnik med dvema govejimi pasmami, kljub temu, da gospodarske razmere niso drugačne, kot v ostali Vipavski dolini. Potom deželnega odbora v Ljubljani je prišlo v Vipavski sodni okraj mnogo čistokrvne simodolske živine iz Švice, mnogo je bilo kupljene na semnjih bivše Kranjske, seveda je bilo tudi mnogo prodane.

Pri določanju pasme igra najvažnejšo vlogo — kar je tudi umevno — gospodarski ozir, gospodarske razmere, ki se kot rečeno bistveno ne razlikujejo v bivšem Vipavskem sodnem okraju in ostali Vipavski dolini. Poleg tega je bivši Vipavski sodni okraj mnogo premajhen, da bi se iz njega stvaril poseben živinorejski okraj s simodolsko pasmo goveje živine. Isti raz-

logi, ki govore v ostali Vipavski dolini za obdržanje in širjenje rujave švicarske pasme, isti govore za to, da se ista pasma razširi tudi na Zgornjo Vipavsko dolino. Tako je tudi sestanek z večino glasov določil rujavo švicarsko pasmo za ono, ki naj se širi in podpira.

Poleg rešitve tega zelo važnega in precej težkega vprašanja je sprejel sestanek več drugih predlogov, podobnih sprejetim na sestanku v Idriji. Za predsednika okrajnega živinorejskega odbora je bil izvoljen g. Mirko Bone, posestnik na Cesti pri Sv. Križu. Prva naloga okrajnega živinorejskega odbora bo, da pregleda in oceni vse bive v okolišu.

Sestanek živinorejcev v Ajdovščini se je zaključil s pohvalo živinorejcem Vipavske doline in Pokrajinska živinorejska komisija je podelila posestniku Bonetu zlato svetinjo za res vzorno gojenje živine.

L. Velicogna.

Deželni kmetijski urad.

Pravi »Deželni kmetijski urad« ne obstoja več, pač pa skrbi za kmetijski pouk tako imenovani »Urad za kmetijski potovalni pouk«, italijanski »Cattedra Ambulante d'agricoltura«. Ker je ta naslov precej dolg in nenavaden in enako nenavaden tudi prevod v slovenskem jeziku, predlagamo, da bi od sedaj naprej imenovali to novo napravo za širjenje kmetijske izobrazbe s starim naslovom »Deželni kmetijski urad«. Itak je namen nove naprave bistveno podoben staremu, delovanje je isto, različna je le organizacija, ki pa bi v praksi mogla več koristiti, kot je koristil bivši »Deželni kmetijski urad«.

Torej tudi v bodoče bomo rabili naslov »Deželni kmetijski urad«, besedilo, ki je bolj prilagodeno jeziku našega gospodarja. Odgovarjajoče temu bomo imenovali obstoječe sekcije v Ajdovščini in v Tolminu, oziroma še ne obstoječo v Sežani »podružnica Deželnega kmetijskega urada«. Namesto besede podružnica bi mogli rabiti besedo »oddelek«.

Da bodo naši kmetijski gospodarji vedeli, kam se imajo obrniti v gospodarskih tež-

kočah in zadevah ponovimo še enkrat (glej Gospodarski list št. 6, letnik 1924), da se nahaja osrednji kmetijski urad za furlansko pokrajino v Vidmu, za tržaško se bo ustanovil v Trstu. Goriška spada pod Videm, oziroma podravnateljestvo v Gorici, kateremu je podrejen poseben oddelek za vinogradništvo in sadjarstvo, ter posebni podružnici oziroma oddelka v Ajdovščini in v Tolminu. Goriško podravnateljestvo in oddelek za vinogradništvo in sadjarstvo ima svoj sedež v via Trieste št. 43, kjer je bila prej kmetijska šola; uraduje se vsaki dan. Oddelek v Ajdovščini ima svoj sedež v vili Nussdorfer, kjer se uraduje za enkrat vse semnje dni, to je vsakega 10. v mesecu in na dan drugih stalnih semnje.

Deželnemu kmetijskemu uradu stoji ob strani posebna Pokrajinska živinozdravniška komisija s sedežem v Vidmu in oddelkom v Gorici. Za voditelja oddelka v Gorici je imenovan našim živinorejcem dobro znani g. M. Klavžar.

Ako bodo sedanji Deželni kmetijski urad in živinorejska komisija v resnici tako de-

lovala, kot imata nalogo in ako bo deželna uprava predvsem g. prefekt delovanje podpiral, se bode blagodejni vpliv delovanja kmalu poznal. Izgleda, da hoče oddelek Deželnega kmetijskega urada v Aidovšči-

ni podpirati predvsem ustanavljanje zavarovalnic goveje živine.

Mi bomo podpirali vsako delovanje, ki gre za tem, da se naše ljudstvo gospodarsko okrepi.

Uredništvo.

Goriška vina na razstavi v Padovi.

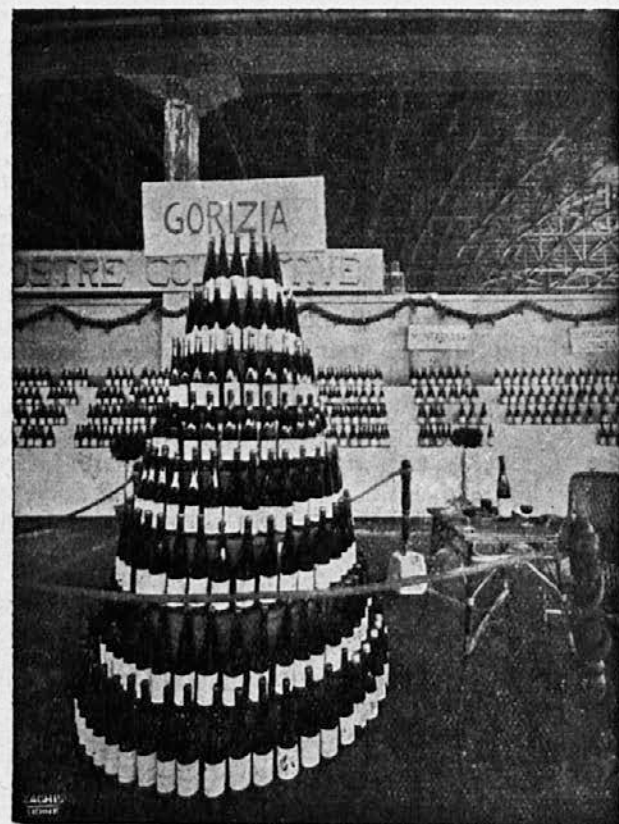
Na mednarodni razstavi vzorcev v Padovi, oziroma na njenem oddelku za vina, so bili zastopani tudi vzroci naših vin, ki so jih po prizadevanju Urada za kmetijski potovalni pouk v Gorici (Cattedra ambulante d'agricoltura) poslali tja nekateri večji vinogradniki naših krajev ter tudi nekatere naše vinarske zadruge.

Vzorčne razstave zadobivajo v povojni dobi posebno važnost. Skozi dolga vojna

leta so bile pretrgane mnoge trgovske zveze, spremenjene mnoge politične tvorbe (države), nastale so različne gospodarske krize, ki so umevna posledica uničenja velikih in številnih gospodarskih dobrin. Marsikateri pridelek in izdelek je izgubil svoj naravni in stari trg, kjer je bil znan in cenjen. Mnogi so pred vojno z lahkoto prodali vse svoje blago, danes blaga ne morejo prodati. Mednarodne vzorčne razstave so v tem oziru zelo mnogo koristile in koristijo, ker pridejo o priliki velike razstave supaj producenti in konsumenti, se tam spoznajo in navežejo trgovske stike.

Najodličnejše razstave v Italiji, ki dovedejo tudi do najvišjih trgovskih zaključkov, so brez dvoma ona v Milanu, ki se vrši skoraj vsako leto in ona v Padovi, ki je našim krajem najbližja in iz različnih razlogov tudi najbolj odgovarjajoča. Padova se nahaja v središču v kmetijskem oziru bogatih treh Benečij (Stara Benečija, Julijska Krajina, Julijska Benečija, Tridentska Benečija, Poadižje, Južno Tirolsko) in zato je dobila ideja posebnega vinskega oddelka na razstavi zelo širok odmev. Vinski oddelek na razstavi je imel namen poživiti vinsko trgovino in občinstvo seznaniti na eni strani z veliko italijansko vinsko industrijo, na drugi strani pa z vzorci vin majhnih in navadnih vinogradnikov.

Važnost in praktični pomen vinske razstave v Padovi je dobil širok odmev širom vseh treh Benečij. Razširila se je precejšnja agitacija za razstavo, ki ni ostala prikrita vodstvu Urada za kmetijski potovalni pouk

s sedežem v Vidmu in podravnateljstvu tega urada v Gorici oziroma priklopljene-

mu oddelku za sadjarstvo in vinogradništvo. Posebno slednji se je podal s posebno

vnemo na delo, da bi bilo na razstavi zastopanih čim več vin iz Vipavske doline, Brd in furlanske ravnine.

Razstave se je udeležilo Kmetijsko društvo v Vipavi z izbornim namiznim vinom in svojimi najboljšimi vinskimi tipi: Laški Rizling, Vipavski Zelenc in Burgundec. Okoli skupine Kmetijskega društva so bili zastopani še nekateri drugi vinogradniki Zgornje Vipavske doline, med temi inž. Majer, Ferjančič iz Slapa in Lavrenčič iz Vrhpolja.

Ostala Vipavska dolina je bila zastopana po Kmečko-delavski gospodarski zadrugi v Dobravljah, Vinarski zadrugi v Dornbergu in z vinom iz Rihemberga.

Iz Brd je bila poslana izborna »rebutla« od uprave barona Teuffenbacha iz Vipolž, od gg. Zucchiatija, Perina in Toroša iz Medane ter od Vinarske zadruge v Šmartno - Kojskem. Uprava posestva Ritter iz

Monastera pri Ogleju je imela na razstavi lasten paviljon za svoja vina.

Goriška je bila na razstavi zastopana z malo manj kot 400 steklenicami vin, postavljenih v lepi piramidi, kakor kaže fotografična slika. Goriška vina so bila pri pokušavanju zelo pohvaljena.

Za enkrat ne moremo navesti mnogo takojšnjih uspehov, trgovskih zaključkov, ugotoviti pa moramo, da so napravila naša vina dober utis in da se bodo v bodočnosti še bolj uveljavljala. Od tega bo imel naš vinogradnik gotovo gmotno korist.

V zvezi z razstavo pa moramo danes z gotovostjo trditi, da majhni vinogradniki niso najboljši kletarji in zato se odpira tu Uradu za kmetijski potovalni pouk široko polje za delovanje, da se čimbolj razširi in uveljavi moderno in pravilno kletarstvo.

P. Vallig.

Prašičja kuga.

Med boleznimi, ki delajo škodo prašiče-reji je poleg rdečice najnevarnejša svinjska kuga; razširjena je ta nalezljiva bolezen po vsej Evropi in Ameriki ter je zlasti nevarna za gospodarstva, ki redijo veliko število prašičev, kajti tam, kjer je veliko prašičev skupaj, jo je zelo težko zatirati in iztrebiti. Prašičja kuga je najbolj nevarna za mlade prašičke, napade pa tudi starejše prašiče posebno boljših pasem, med tem ko razen prašičev druge živali nikdar ne nalezejo te kuge.

Prašičja kuga se prenaša najbolj po odpadkih od bolnih svinj; prašiči pojedjo krmno, ki je onesnažena s kužnimi snovmi in obole, najbolj se prenaša ta kuga na prašičjih sejmovih, potem pa po trgovcih s prašiči, po rezarjih in sličnih ljudeh, ki hodijo od svinjaka do svinjaka. Dostikrat se zanese ta kuga v poprej zdrav svinjak z novo kupljenimi prašiči, ki imajo bolezen ali že od poprej v sebi ali se okužijo na poti v skupnih tekališčih in zbirališčih ali pa tudi v železniških vozovih, kjer je lahko nabrano več al manj kužnih snovij. Pri nakupu prašičev moremo posebno paziti na to, da niso med nakupljenimi prašiči mršavi, zanikrni prašički, ki pokašljujejo in ki kažejo znake driske, ker taki zani-

krni prašički imajo pogosto že v sebi kugo in okužijo zdrave svinjake. Zgodi se, da kupi gospodar tako mršavo žival v veri, da je zanikrnosti v prašiču kriva le prejšnja slaba krma in upa, da se bo prašič kmalu popravil, ko bo prišel k boljši krmi in v boljšo oskrbo, toda stanje prašičevo postaja mesto boljše vedno slabše in prav kmalu se pokažejo jasni znaki prašičje kuge. Vsled tega naj bi bil vsak gospodar skrajno previden pri nakupu prašičev, kajti sicer si zanese lahko v svoje svinjake kugo, ki jo bo spravil iz njih zelo, zelo težko.

Pri zaklani ali pa poginuli živali, ki je imela svinjsko kugo, vidimo krvavitve v grlu, požiralniku, želodcu in v črevah; v črevah so otekla mesta ugnide, gumbom podobni vozli, sem in tja sluzna koža v črevesu na nekaterih mestih čisto odmrje; ako je kuga segla na pljuča, vidijo se v njih znaki pljučnice in deli pljuč so gniti in uničeni.

Kadar se zanese prašičja kuga v svinjak, ki poprej še ni bil okužen, se lahko zgodi, da nastopi bolezen tako močno, da pogine nekaj živali že, ko so bile komaj 2—3 dni bolne, vendar je pa potek bolezni navadno veliko daljši in včasih celo prav dolg (kro-

nična, dolgotrajna prašičja kuga). V početku bolezn prične prašič slabši jesti, ne sega tako hlastno po hrani kot sicer in je na videz takoj sit; dostikrat bljuje v početku bolezn. Bolan prašič se ne briga za druge prašiče, stoji sam za se v kakem kotu, ne vstaja rad, postaja okoren in dostikrat stoji dolgo časa s skrivljenim hrbtom in povešeno glavo na enem in istem mestu. Prav kmalu se vnajejo prašiču oči in prašiču tečejo iz oči solze, ki postanejo vedno bolj gnojne in lepljive, tako, da so oči vedno zaprte in čisto krmizljave: *ravno to gnojno vnetje oči je najvažnejši znak prašičje kuge*. V početku bolezn gre od živali trdo blato, vendar se pa spremenijo zaprtje kmalu v hudo drisko in od živali gre le vodeno, zelo smrdljivo in okrvajeno blato; ako driska kmalu ne poneha, oslabi žival tako, da pogine v najkrajšem času. V prašičjem gobcu pride tudi do vnetij in napravijo se razjedena mesta. Ako se loti kuga pljuč, dihalo živali hitro in težko, kašljajo v kratkih sunkih in krčevito, imajo velike bolečine v prsni in sede dostikrat po pasje; tudi notranja telesna vročina je navadno prav visoka in se dvigne včasih na 40°. Na koži se pokažejo včasih rdeče lise, včasih pa nastane tudi tako močno vnetje, da odmrjejo celi kosi kože ali pa, da izpadejo ščetine.

Prašiči, ki obole močno na kugi, shujšajo in oslabe kmalu tako, da se gibljejo le s težavo in kakor omamljeni, leže naposled skoro nepremično na tleh in poginejo v dveh ali treh tednih.

Če bolezen ne nastopi prehudo in če ne obole živali na pljučih, ampak le bolj v črevesu, se lahko zgodi, da se prične po par tednih stanje živali polagoma zboljševati in da ozdravi prašič; ako premaga prašič kugo, prične zopet boljše jesti, driska zgine in žival postaja bolj gibčna. Vendar se pa dostikrat tudi zgodi, da je tako zboljšanje

le navidezno in že čez nekaj časa izbruhne bolezen s staro silo in umori naposled žival. Tako zboljšanje in poslabšanje bolezn se lahko večkrat ponovi in vsled tega traja prašičja kuga tudi po več mesecev. Prašičja kuga je takrat, kadar prav hitro poteče, lahko precej podobna svinjski rdečici, vendar se pa navadno ti dve kužni bolezn precej lahko razločujeta med seboj; rdečica nastopi naglo in traja redkokedaj več kot 2 ali 3 dni, prašičja kuga pa traja dolgo, navadno tedne ali pa celo mesece in napada polagoma prašiča za prašičem.

Za zdravljenje prašičje kuge nimamo zdravil; v zadnjem času se pač cepijo s posebnim cepivom proti prašičji kugi taki prašiči, ki še niso preveč bolni in posebno prašiči, ki so bili v okuženih svinjakih v dotiki z že bolnimi prašiči in so torej v resni nevarnosti, da bodo oboleti v najkrajšem času. Gospodar, ki bi opazil znak kuge med svojimi prašiči, mora seveda to javiti politični oblasti (občinskemu predstojniku), on se pa lahko tudi domeni s živinozdravnikom glede potrebnega cepjenja.

Pred okuženjem s prašičjo kugo varujemo svoje prašiče najbolje na ta način, da jih varujemo pred vsakim dotikom z nezanimimi prašiči; ako kupimo prašiče, imejmo jih ločene vsaj 3 tedne od drugih prašičev in opazujemo jih, če so povsem zdravi; pazimo, da ne bodo stikali nepoklicani ljudje, ki hodijo od svinjaka do svinjaka in prenašajo na obleki in čevlilih kužne snovi, po svinjakih z zdravimi prašiči. Čistost v svinjakih in v okolici svinjakov pomaga veliko proti zakuženju in za to je koristno večkratno razkuževanje svinjakov.

Ako se pokaže prašičja kuga, ločimo takoj bolne živali od zdravih, pazimo, da ne pridejo v medsebojen stik in glejmo, da ne prenašamo sami ali pa ljudje, ki krmlijo prašiče, kužne snovi v še zdrave svinjake.

Breskvin sad.

Na trgu v Gorici, Trstu in drugod vidite zelo mnogo breskev, ki so pa glede oblike, barve, debelosti in tudi glede okusa zelo različne. Nekatero breskve so lepo okrogle in čiste, druge raskave in umazane; ne-

katere kažejo počasen prehod iz rмене barve v drugo, druge so zopet na eni strani rdeče, na drugi strani pa zelene. O debelosti in kakovosti niti ne govorimo.

Umevno je, da dosežejo lepo razvite in debele breskve mnogo višjo ceno, kot pa raskave in drobne. Razlika v ceni se večkrat izraža v razmerju 1 : 2 ali tudi 1 : 3, kar pomeni, da so lepe breskve dvakrat, trikrat dražje kot manjvredne.

Za naše kmetijstvo je predvsem žalostno to, da pridejo vse lepe breskve na naš trg iz ostalih pokrajin Italije manj vredne pa iz naše pokrajine. Vzrok temu tiči v dejstvu, da v ostalih pokrajinah, posebno v Liguriji, breskvino drevo pravilno negujejo, uničujejo različne škodljivce, sadje odbirajo itd. Pri nas mislijo, da zadostuje, ako dobimo kost dobrega breskvinega sadu in kost v vinogradu vtaknemo v zemljo.

V zadnjem času opazamo razveseljivo dejstvo da je marsikateri naš napredni kmetovalec začel posvečati več pazljivosti gojenju breskev, a ne dovolj. Na tem mestu hočemo omeniti predvsem eno napako, katero pri nas splošno opazujemo ne samo pri breskvah, temveč tudi pri drugem sadnem drevju: kmetovalci pustijo na drevju vse sadove, ki so se zarodili.

Bogato rodeče vrste breskev, posebno ameriške vrste pokažejo spomladi čudovito bogastvo cvetov. Vse veje so s cvetjem obsute. Ako v dobi cvetja ne nastopi slabo vreme, veter in dež, ako mirujejo razni škodljivci, tedaj se razvije iz vsakega cveta po en sad.

Tako sadno drevo, posebno breskev, nalletimo večkrat. Že koncem pomladi je na drevesu toliko sadov, da jih veje ne morejo držati in zato se veje globoko pri-gibajo, neredko tudi polomijo. To je ena posledica preobloženja s sadovi.

Druga posledica — ki jo spoznamo predvsem pri prodaji sadja — je, da ostanejo sadovi zelo drobni, navadno tudi kosmičevi in umevno je, da taki sadovi ne morejo doseči take cene, kot drugi, debelejši. Razlika v ceni je občutna.

Tretja posledica preobilnih sadov na drevesu je, da drevo kmalu ostari. Vsled preobilice sadov je drevo prisiljeno porabiti vso svojo življensko silo za razvitje in prehrano sadov in ne ostane ničesar za razvoj lesu. K temu se priključi še škoda, ki jo povzroči obiratelj sadov, ki ne trže sadov z vso previdnostjo, temveč hitro, samo, da je drevo prej obrano. Pri obiranju sadja se odlomi marsikatera vejica in takoj po obranju sadov izgleda drevo tako, kot da bi ga oklestila huda toča. Drevo potrebuje več kot eno leto, da si zopet toliko opomore, da zamore zopet roditi kakšen sad. Marsikatero drevo se posuši, v splošnem pa vsako tako drevo ostari.

Puščanje vseh zarojenih sadov na drevesu torej pomeni toliko, kot izključiti vsako, količkaj ugodno ceno za sadje ter skrajšati drevescu življenje. Napredni gospodar pa ne bo dovolil ne enega in ne drugega, ker bo ravnal pametnejše in zarojene sadove razredčil.

Razredčenje breskvinih sadov se podvzame tedaj, ko sadovi dosežejo debelost srednjega lešnika. Pri tem delu se mora postopati zelo pazljivo in sadove tako razredčiti, da se nahajajo sadovi na vejicah v primerni razdalji.

Boljše je, ako odstranimo več sadov, kot premalo, ker se bodo ostali tem ugodnejše razvili, postali debelejši in bodo na trgu dosegli ugodnejšo ceno.

Popolnoma zmotno je, če kdo misli, da bo razlika v ceni kril z večjo težo dobljenih sadov, ako pusti na drevesu vse zarojene sadove. Mnogi poskusi so dokazali, da se doseže z drevesa s pravilno razredčenimi sadovi vsaj tako, če ne večjo težo sadov, kot z drevesa z nerazredčenimi sadovi.

Redčenje sadov na drevesu je sicer nekoliko sitno delo, a pravilno redčenje je zelo zanimivo, a kar je glavno: izplača se v obilni meri.

Koruzna snet.

Koruzno snet ali smetljaj je bolezen, ki povzroča na koruzi letno precejšnjo škodo. To bolezen pozna vsak naš kmetovalec, ki se peča z gojitvijo koruze.

Na koruzi, ki je napadena od sneta, se pokažejo v mesecih juli, avgust in september kot otroška glava debele bule. Pri začetku so te bole trde in bolj svetle barve,

pozneje postanejo po bolj mehke in črnikeste ter končno razpadejo v črno - rujav ali črn prah. Ta črnj prah ni nič drugega, kot trosi, kali bolezni. Najmanjši drobec črnega prahu lahko povzroči novo, debelo bulo, samo ako pride na ugodno podlago.

Ugodna podlaga je vsak mlad in mehak del koruznega stebela, posebno pa listne nožnice. Ako pade tros na ugodno podlago, tedaj se začne razvijati in požene svoje srkajoče dele — kot koreninice — v rastlino.

Koruzna snet nam škoduje s tem, da se od sneti napadene rastline ne morejo razviti in ne morejo dati dobro razvitega klasa ali pa da se zrnje na klasu spremeni v črn, ničvreden in škodljiv prah. Ako bi preračunali vso škodo, ki jo povzroči koruzna snet samo pri nas v Julijski Krajini, tedaj bi gotovo letno dosegli svoto tisočev lir, svota, ki nekaj pomeni in ki ne bi smela biti izgubljena. Ako nočemo trpeti omenjene škode, tedaj moramo bolezen uničiti, kar ni ravno težko delo. Potrebna je le dobra volja.

Kako? Rekli smo, da so trosi klici nove bolezni. Potrebno je torej, da trose uničimo. To lahko najcenejše dosežemo na ta način, da ne pustimo priti trosom do razvoja, kar se zgodi na ta način, da uničimo vsako rastlino takoj, ko opazimo na njej, da je napadena.

Naši kmetovalci sicer to delajo in porežejo gobavo, od sneti napadeno koruzo, a s tako koruzo tako ravnaajo, da se snet prej razširi, ne pa omeji.

Ko pride naš kmetovalec na koruzno njivo, tedaj odreže bule in jih pusti ležati na njivi ali pa odreže celo koruzno steblo, ga odnese domov ter vrže steblo z gobo vred živini v jasli, mnogi pa odstranijo bulo in jo vržejo na gnoj.

Vsako tako ali podobno ravnanje je škodljivo in samo razširi trose sneti. Ako pustimo bule na njivi, tedaj se razvijejo

tam trosi, kali sneti, ki prezime na njivi in pridejo drugo leto zopet na koruzno steblo, kamor jih zanese veter. Ako smo vgrli bulo na gnoj, pridejo trosi z gnojem tudi zopet na njivo, kjer napadejo koruzna stebela samo v večji meri kot prejšnje leto. Isto se godi, ako damo gobavo koruzo živini, ker na eni strani pridejo ostanki iz iasel v gnoj in potem na njivo, na drugi strani pridejo v gnoj in na njivo tudi oni trosi, ki jih je živina požrla in potem v svojem blatu izločila.

Na navedeni način torej nismo odstranili nevarnosti sneti ali jo sploh uničili, ker nismo na noben način uničili njenih trosov. S takim ravnanjem smo celo poskrbeli, da se je bolezen razširila.

Edino sredstvo za uničenje trosov sneti je ogenj ali pa hude, razjedajoče tekočine. Kmetovalec mora uporabljati obe sredstvi. Rastlino na kateri se je bolezen komaj pokazala, torej se niso trosi še ravili, bi moral kmetovalec odstraniti iz njive ter prezati eno ped nad in pod bulo, ter vsaj ta del vreči v ogenj, ako mu je žal ostale slame. Najboljše pa bi bilo, ako bi vrgel celo napadeno steblo v ogenj. Na vsak način pa mora kmetovalec vreči v ogenj celo ono rastlino, ki bi imela že počrnelo ali pa celo razpočeno gobo.

Na ta način uničimo večino trosov, ne pa vseh, ker pride vendar marsikateri tros na klas in na zrno, ter z zrnem na njivo. Tako okuženo zrnje moremo ozdraviti na ta način, da namakamo vse za setev namenjeno zrnje skozi nekaj minut v raztopnini modre galice, ki uniči na zrnju vse trose. Namakanje bi bilo potrebno sploh vedno, ako sejemo koruzo ali tudi drugo žito, ki navadno trpi vsled sneti.

Edino tako bomo uničili snet na koruzi, bolezen, ki — kot rečeno — povzroča letno našim kmetovalcem težke tisočake škode.

Grahar, fižolar in grahov sukač.

Skoraj vsaka rastlina ima kakšnega posebnega sovražnika in umevno je, da tudi grah in fižol nista brez njih. Vsaka od teh dveh stročnic jih ima celo več. Največjo škodo pa povzročajo živalski škodljivci na grahu, škodo, ki jo pozna vsak, ki se z grahom peča. Škoda na fižolu ni tako občutna, ker je nekuhan fižol nekoliko bolj grenkega okusa, kot grah.

Grah ima predvsem dva velika sovražnika, ki sta si v svojem delovanju zelo podobna. Oba povzročata piškavost graha. Razlika med obema je le, da povzroča *grahar* piškavost suhega graha, *grahov sukač* pa piškavost zelenega graha.

Grahar je majhen, okoli $\frac{1}{2}$ cm dolg hrošček, ki v razvitem stanju leta. Oplojena samica položi takoj po cvetju graha na mlad strok eno ali več jajček. Iz teh jajček se izleže ličinka, majhen črvič, ki se zabode v strok ter se zadolbe v grahovo zrnice. Pot, po kateri je prišla ličinka v strok oziroma v zrno, se popolnoma zaraste, tako da od zunaj ne moremo presoditi ali je strok napaden ali ne; isto velja tudi za zrno.

Polagoma se strok in zrno v njem razvija, debeli. Tudi ličinka sredi zrna raste. Predno doseže ličinka višek svojega razvoja je že grah očiščen in se nahaja v shrambi. Tudi tu še deluje ličinka in dolbe sredi zrna toliko časa, da doseže oni razvoj, ki je potreben za zabubitev ličinke. Ličinka graharja se zabubi sredi grahovega zrna in kot buba sredi zrna prebije zimo. Gorkota pomladi bubo prebudi in iz nje se izleži hrošček, ki pregrize luščino grahovega zrna, se izkobaca iz tesnobe zrna in skuša priti na prosto. Ako je vreme premrzlo in še ne dovoljuje prostega izleta v naravi, tedaj se hrošček - grahar pritaji in spi med grahom ali kje drugod toliko časa, da postane lepo vreme ki dovoljuje prost izlet. — Tedaj se začne na novo polaganje jajček na cvetoči oziroma že odcveli grah itd. Tako je malovredno življenje onega škodljivca, ki nam povzroča piškavost dozorelega graha, ki dela v grahovem zrnu lepe okrogle luknjice, žalost vsake gospodinje, ki ima z grahom opravila.

Uničenje tega škodljivca je najvažnejša naloga, ki tudi ni zelo težka. Ako uživamo grahovo zrnje pred pomladjo, oziroma pred koncem zime, ko je še sredi zrna ličinka kot črv ali še kot buba, do tedaj zrno še ne kaže luknjice in ne vemo, ali je zrno napadeno ali ne. Z uživanjem graha pomladi torej uničimo precej graharjeve zalege na ta način, da ličinke oziroma bube pojemo. Ta posel se nam niti ne gabi, ker ne vemo, kaj jemo. Na ta način uničimo največ teh škodljivcev. Ostanajo še oni, ki se nahajajo sredi zrnja, odločenega za seme. Tudi tu moremo uničiti popolnoma vso zalego, in sicer na ta način, da okoli Božiča stresemo grah v rešeto, pod katero smo položili skledo z vodo in nekoliko petroleja ter vse skupaj prinesemo na gorak prostor, recimo v kuhinjo, na peč ali kam drugam, kjer je vsaj 20, a ne več kot 40 stopinj Celzija toplote. Toplota privabi škodljivce, kot gotove hrošče iz zrnja. Ako ima rešeto samo malo manjše odprtine kot je grahovo zrno, tedaj bodo hrošči padli skozi rešeto v spodaj stoječo skledo z vodo in petrolejem ter se tam zadušili oziroma utonili. Mogoče bo kateri hrošček tudi letal po sobi ali kuhinji ter silil skozi okno v široki svet. Ako takega nepokornega hrošča tudi ne moremo vloviti, je skoraj gotovo, da ga bo konec, da ga bo zima vzela.

Vsled toplote 20—40 stopinj Celzija ne trpi kaljivost grahovega zrnja in tako zrnje bo vendar vzšlo. Vprašal bi kdo, ali je piškav grah kaljiv ali ne. Navadno piškav grah izkali, a od takega semena ne smemo nikdar pričakovati obilnega pridelka. Vsako seme je tako ustvarjeno, da nudi pri začetku hrano klici, ki je izklila iz semena. Ta hrana je za prvo dobo mlade rastlinice nujno potrebna, ker mlada rastlinica še nima korenin in zato ne more črpati potrebne hrane iz zemlje. Toliko časa, dokler niso koreninice razvite in sposobne sprejemati hrano iz zemlje, je hrana iz zrna nujno potrebna. Ako pa je grah piškav, ne more mladi rastlinici nuditi potrebne hrane, ker jo je ličinka graharja pojedla. Vsled pomanjkanja hrane v prvi dobi življenja mora mlada rastli-

nica hirati in ako ne ovne kmalu, da k večjemu slabotno stebelce, ki ne more dati na noben način izdatnega pridelka. Potrebno je torej, da uničimo vso graharjevo zalego ter da sadimo samo dobro, zdravo, kleno seme graha, ako hočemo, da bomo dosegli pri grahu primeren pridelek.

Enako življenje vodi *fižolar*, velik škodljivca posebno nekaterih vrst fižola. Fižolarja uničujemo tako, kot graharja.

Grahov suhač spada med metulje in povzročja piškavost zelenega graha; po njem povzročeno škodo opazimo, ako luščimo zelen grah, ko najdemo več ali manj grahovitih zrn popolnoma razjedelih.

Črv grahovega suhača pride na ta način v grahov strok, da zleže samica - metuljček v večernih urah na mladi strok cvetočega graha po eno ali več jajček, iz katerih se izleže gosenčica, ki se zarije v strok in v mlado seme, katero začne razjedati. Ko gosenica doraste, zapusti strok

in razjedeno zrno ter pade na zemljo, kjer prezimi, se zabubi in da novega metuljčka.

Edino sredstvo proti grahovemu suhaču je globoko prevrženje zemlje, kjer je grah rasel. S tem da se zemljo globoko prevrže, pridejo zgornje plasti zemlje in z njo tudi gosenice globoko v zemljo, kjer se zaduše in crknejo. Drugega sredstva proti grahovemu suhaču danes ne poznamo, posebno pa ne takega sredstva, ki bi bilo po ceni in doseglivo za vsakega malega posestnika. Seveda se mora zemlja globoko prekopatiti takoj, ko smo odstranili grah.

Grah in fižol igrata brezdvomno zelo važno vlogo v kmetem gospodarstvu in na mizi vsakega kmetkega gospodinjstva. Oba dajata zelo tečno na beljakovinah zelo bogto hrano in zato ne bi smeli naši kmetovalci prizanesti nobenemu škodljivcu, ki uničuje ta božji pridelek.

Peronospora na grozdju.

Peronospora ni letos povzročila mnogo škode samo na listih, ki so mnogokje porumeneli in odpadli, temveč povzročila ogromno škodo tudi na grozdju. Žalibog danes ne moremo več mnogo pomagati, ker je grozdje že precej napadeno, nekoliko se pa že še lahko pomaga.

Takoj po cvetju je peronospora grozdju — jagodam — najbolj nevarna. Od peronospore napadene jagode spremene svojo prirodno barvo, postanejo bolj blede, pozneje postanejo črnkasto - zelene, končno počrni in odpadejo. Nekatero jagode so najprej prevlečene s fino sivkasto prevlakom, ki je zelo podobna oni, ki se razvija na spodnji strani trtnega lista in ki označuje peronosporo. Tudi jagode s tako prevlakom pozneje počrni in odpadejo. Peronospora napade pa jagode tudi pozneje, ko so že debelejši in take od peronospore napadene jagode spoznamo po vdrtih lisah, ki so modre barve. Tudi te jagode ne pridejo do popolnega razvoja, ne zore, temveč odpadejo.

Peronosporo na grozdju onemogočimo na isti način, kot peronosporo na listih, to je s škropljenjem z raztopnino modre galice in apna. Grozdje moramo ravno tako škropiti kot liste. V vinorodno-naprednejših krajih se bore proti peronospori na grozdju največ z žveplom, kateremu je dodane mnogo odstotkov drobno zmlete modre galice. Naši vinogradniki poznajo samo 3% žveplo, to je žveplo, ki obstoja iz 97% žvepla in 3% modre galice; v trgovini se pa dobi mnogo več odstotno žveplo in sicer tudi 10%. Tako žveplo, ki vsebuje več odstotkov modre galice, je najboljše sredstvo proti peronospori na grozdju in oidiju. Istočasno se borimo proti obem boleznim in zato bi ga morali naši vinogradniki rabiti v izdatnejši meri, kot ga rabijo.

Tako žveplo z modro galico bi morali uporabljati naši vinogradniki predvsem takoj po cvetju, pa tudi še pozneje.

Kdor noče rabiti takega žvepla, ta bi moral tudi še sedaj v avgustu grozdje škropiti z raztopnino modre galice in apna.

Zadružništvo.

OBCNI ZBOR ZADRUŽNE ZVEZE V GORICI

Vršil se je občni zbor v lastnih prostorih Zadružne zveze dne 10. julija 1924 od 9.30. Navzočih je bilo 60 zastopnikov naših zadrug (včlanjenih je 147). Po ugotovitvi, da je bil občni zbor pravilno sklican in da je sklepčen, ga otvori predsednik Anton Vuk in pozdravi zborovalce ter navzočega predsednika Zadružne zveze v Trstu, dr. J. Josipa Agneletta.

Načelstveno poročilo.

O računskem zaključku poroča v imenu načelstva ravnatelj Alojzij Bajec, ki natančno razloži občnemu zboru promet, bilanco in račun zgube in dobička. Deležna glavnica znaša 16.344 L, promet 32.932.337.44. Članice imajo pri Zvezi naloženega denarja L 4.613.619.—, izposojenega pa 3.267.597.45. Blaga je prodala 6503 kvintale za 413.708.18 L.

Sledi poročilo zvezinega tajnika Davida Doktoriča, ki ugotavlja velik vsestranski Zvezin napredek. Proti pričakovanju se je v tem letu njen položaj zelo naglo izboljšal. Zaupanje ljudstva do svojih zadrug se je utrdilo, vsled tega je prenehalo prej občutno pomanjkanje gotovine. Zanimanje za zadružništvo je povsod oživel. Zveza je pri vsem tem v prvi vrsti gledala na strogo disciplino in vršila zelo natančne revizije. V preteklem letu je bilo pregledanih 45 zadrug. Zvezino uradništvo je tudi v tem letu pomagalo zadrugam pri urejevanju knjig. Mnogo posla je imela Zveza z urejevanjem registracijskih spisov svojih članic. Samo za spremembo tvrdk je napravila 44 vlog. 5 konsumom je priskrbel obrtnice. Posredovali smo v zadevi državljanstva pri 15 članicah. Novih zadrug je pomagala ustanoviti 15, vršijo se priprave za ustanovitev 5 novih. Pri velikih spremembah v zakonodaji je zveza skušala skrbeti za točno informiranje članic potom »Gospodarskega lista«. Zveza je letos odložila eno največjih skrbi: Izmenjava denarja je končno urejena. Načelstvo je imelo 47 sej.

Inž. Josip Rustja poroča o blagovnem prometu in o Gospodarskem listu. Izvaja,

da ima Zveza pri blagovnem prometu pred očmi pred vsem, da se peča samo z hektirimi vrstami blaga, ki se ne kviri, prinaša našemu kmetijstvu splošno korist in se od da brez vsakega rizika. Ta blagovni oddelek misli Zveza po možnosti razširiti in polagoma organizirati tudi kohsuntno središče. Premišljujemo tudi, kako bi pomagali našim mlekarским in živinorejskim zadrugam. Potrebovali bi za vsako teh zadrugnih panog posebnega strokovnega organizatorja, a do danes Zvezi gmotni položaj ni dovolil udeleženja teh načrtov. Mnogo že obstoječih zadrug bi za blagovno posredovanje v korist našega kmeta lahko kaj več napravilo, nekatere se za to vprašanje prav nič ne brigajo.

Gospodarski list ima sedaj čez dvakrat več naročnikov kot lani. Zadnji občni zbor je sklenil, da ga morajo vse zadruge naročiti za vse člane načelstva. Mnogo zadrug se je držalo tega sklepa, večina pa ga še ni izvršila. Upamo, da to sedaj po letošnjem občnem zboru popravijo. Uredništvo je imelo v preteklem letu zelo težko nalogo. Spremenila se je skoraj vsa zakonodaja in ni bilo lahko delo proučevanje vseh teh novotarij.

Nadzorstveno poročilo.

V imenu načelstva poroča gospod župnik Jože Abram: Zelo pohvalno se izrazi o delu načelstva in uradništva, ker so kljub izrednim težkočam tako uspešno vodili Zvezo do tega nepričakovanega napredka, ki ga moremo ugotoviti po lanskem občnem zboru. Obširno razpravlja o razmerju Zveze do Čevliarske zadrug in poroča, kako se je nadzorstvo hotelo natančno poučiti o tej zadevi in kako se je prepričalo o popolni neutemeljenosti tozadevnih govoric. Priporoča, naj bi Zveza nastavila mlekarskega strokovnjaka, dalje prirejanje knjigovodskih tečajev in zadrugnih predavanj. Želi, da se prične akcija za ureditev vojnih posoil, v bilancah naj se te postavke ne odpisujejo.

Po končanih poročilih otvori predsednik debato, ki se je zelo živahno razvila. K besedi se je oglasil tudi g. dr. Agneletto, predsednik Zadružne Zveze v Trstu, ki

izrazi željo, naj bi prišlo med zvezama do čim iskrenejših stikov. Ta složnost naj bi se izrazila tudi v tem, da bi izdajali skupno glasilo. Tudi on se strinja z gospodom Abramom gledé vprašanja vojnih posojil. Sedaj po doseženi izmenjavi kronskih vlog, stopi to vprašanje v ospredje.

Na predlog gospoda župnika Abrama se nato odobré soglasno računski zaključki za leto 1923.

Pri volitvi nadzorstva so bili izvoljeni sledeči gospodje: Mons. Anton Berlot, (Gorica) župnik Josip Abram, (Sv. Lucija) Karol Črnigoj, (Sv. Križ) Dr. Vladimir Glaser in Virgilij Šček. Poslednji je izvolitev odklonil in na njegovo mesto je bil kooptiran g. Alfonz Blažko, (Kozana).

Pri slučajnostih se oglasijo k besedi g. Kovačič (Idrija pri Bači), g. vikar Franké (Osek) in dr. Bitežnik. Razprava se vrši okrog poprej sproženega vprašanja, naj bi Zveza nastavila vsaj še dva strokovna uradnika. Občni zbor sprejme soglasno po dr. Bitežniku predlagano resolucijo, naj načelstvo po treznem razmišljanju in po meri razpoložljivih sredstev nastavi še 2 strokovnjaka v svrhu organizacije mlekarstva in drugih gospodarskih panog.

ZADRUŽNA ZVEZA V LJUBLJANI

je štela koncem leta 1923 skupno 508 priključenih zadrug, od katerih je bilo 276 kreditnih zadrug (hranilnic), 81 nabavnih in konsumnih zadrug, 24 mlekarskih, 25 kmetijsko-strojnih, 35 živinorejskih, 15 elektrostrojnih, 8 stavbinskih, 26 obrtnih in 18 drugih zadrug. Tekom leta je pristopilo k Zvezi 20 novih zadrug, odstopile pa 4 in likvidiralo 13 zadrug.

Zveza je imela v l. 1923 313.977.064.98 Din. prometa, 86.735.— Din. deležne glavnice in 8154.13 Din. čistega dobička. Celotni čisti dobiček je bil glasom sklepa občnega zbora, ki se je vršil dne 22. maja, pripisan k rezervnemu fondu, ki dosega s tem 123.013.21 Din. Vloge članic so znašale nad 61 milj. dinarjev, krediti članicam pa 41 milj. dinarjev.

ZADRUŽNA ZVEZA V CELJU

je imela koncu leta 1923 skupno 169 včlanjenih zadrug, od katerih je bilo 60 rajfajzovk, 36 posojilnic (Schulze-Delitsch), 5 mlekarskih, 2 kletarski, 11 živinorejskih, 5 pašniških, 7 kmetijskih nabavnih in prodajnih, 5 konsumnih, 9 elektrarn, 16 raznih obrtnih zadrug. Denarni promet je znašal 58 milj. dinarjev. Deležna glavnica je znašala koncem leta 55.722.50 Din., vloge v tekočem računu skoraj 6 milj. din., krediti v tekočem računu malo manj. V l. 1923 je imela Zveza 95.820 Din. čistega dobička, ki da skupno s prejšnjim rezervnim fondom rezervo nad 285.000 Din.

ZVEZA SLOVENSkih ZADRUG V LJUBLJANI

je imela koncem leta 1923 skupno 96 včlanjenih zadrug. Dd teh 96 zadrug ima v Ljubljani svoj sedež 26 različnih zadrug. Med včlanjenimi zadrugami je 36 hranilnic, 16 nabavnih in prodajnih zadrug, 6 živinorejskih, 9 obrtniških, 4 mlekarske, ostale so različne zadruge. Deležna glavnica je znašala koncem leta 1923 25.920 Din., vloge na tekočem računu 4.200.000 Din., krediti v tekočem računu pa 1.950.000 Din.

Čebelarstvo.

Čebelarska opravila v avgustu.

Čebelar bo začetkom tega meseca skrbno pripravljaj panje na ajdovo pašo. Ta se prične nekoliko pred 15. avg. in konča po 8. sept. traje torej med Vel. in malim Šmarnom. Ajdove paše je pri nas dovolj

v gorah na Tolminskem in zlasti v ugodnem vremenu na Krasu.

Če ima čebelar v panju še kaj kostanjevega medu, naj ga pred pašo iztrča ter ga shrani, da ga vrne čebelam za zimsko dobo. Ta med namreč ni nič kaj za trgovino, služi pa imenitno čebelam za hrano, zlasti, če ga z vodo zredčimo.

Čebelarji, ki morajo iskati tuja pasišča, so gotovo naleteli na čuden, neutemeljen odpor od strani domačih čebelarjev. Če ima kdo le en panjiček v občini, pa se že boji in se brani z vsemi štirimi drugih čebel, češ, da bodo njegove na paši prikrajšane ali celo od tujih čebel izropane. Umljiv je ta odpor v kraju, kjer je paša stalno pičila; a kjer ima občina velike, po pol ure daleč segajoče njive ajde, je ravnanje takega čebelarja nespametno in povzroča celi občini občutljivo škodo. Vsak kmetovalec mora pač vedeti, da čim več čebel bo ajdovo cvetje obletavalo, tem več bo potem ajdovega zrnja, ker uprav čebela je, katera oploja ajdo, ko zletava od cveta do cveta.

Vsi pametni kmetje bi morali v svojem interesu stopiti na prste takemu sebičnemu in nepremišljenemu ravnanju. Da bi novo pripeljane čebele oropale domače, je skoraj izključeno v času, ko prične glavna paša.

Nagon čebele sili v prvi vrsti iskati si hrane v naravi navadnim potom. Ropanje pa zakrivi često čebelar sam, ker nima ali snage okoli svojih panjev ali pa je kak panj po čebelarjevi zanikrnosti postal brezmatičen.

Ko prične zoreti grozdje po vinogradih, slišimo večkrat drugi predsodek iz ust nepoučenega vinogradnika. Toži, da mu čebele grozdje napadajo, ter pobirajo iz njega grozdni sok.

Napram tem trditvam ugotavljajo strokovnjaki, da so povsem iz trte izvite. Strokovno je namreč dognano, da čebela sploh ne more grozdove luščine pregrizti in načeti, ker ima prešibko orodje, s katerim grize. Osa je ona, katera zamore pregrizti grozdje, ne pa čebela; le v slučaju, da je jagoda že načeta ali po osi, ali vsled toče ali dežja, se pojavi čebela na grozdju, a ne da bi grizla, temveč da izsrka sok iz že odprtih jagod. Toda s tem grozdju ne škodi, temveč koristi, ker sicer bi pričelo ranjeno grozdje gnjiti in gnjiloba bi se od grozda do grozda širila.

Čebelarja opozarjamo, da imamo za Goriško zakon, ki je še veljaven ali silno zastarel. Izdal ga je prejšnji goriški deželni odbor dne 18. 6. 1879. Ta zakon pa ne velja za pokrajine izven bivše Goriške,

torej ne velja za bivše pokrajine Kranjske in ne za pokrajine v stari Italiji.

Glavni § 5 je dovoljen uvoz čebel na pašo v kako občino le s privoljenjem dotičnega župana, pri tem se je treba ozirati na razdaljo drugih čebelarjev, ki znaša v dolini 1200 m, v goratih krajih pa 1800 m. Župan sme to razdaljo skrajšati na tretjino vsled posebnih krajevskih razmer, ali če dobi to dovoljenje od drugih čebelarjev.

Zakon daje čebelarjem tukaj dovolj varstva in moči. Naj bi torej čebelarji tega ne zlorabljali v škodo drugim tovarišem-čebelarjem in svojim soobčanom. Smešno je, če kdo vsled praznega ničja v krajih, kjer bi lahko 1000 panjev imelo dovolj paše zabrani, da se ta naravni zaklad ne dvigne v korist ljudstva temveč se poizgubi vsled trme in kaprice posameznika.

Po § 6 istega zakona sme župan prepovedati uvoz tujih čebel na pašo v občino, le če bi kmetovalci se protivili vsled utemeljene nevarnosti, ki utegne nastati sadjarstvu ali vinogradništvu. Toda ta pogoj ne drži več.

Strokovnjaki so kakor rečeno, že davno dokazali, da je ta strah povsem neutemeljen. Čebela s svojim grizilnim orodjem ne more ne grozdja ne sadja napasti.

Dalje naj čebelar ta mesec zavaruje panje pred pekočimi solničnimi žarki. Letos upamo sicer na hladno poletje, vendar imeli smo poletja ko se nam je vosek v panjih topil. Imeli smo slučajje, ko je vse satovje popadalo na dno panja. Te nesreče se čebelar obvaruje, če panje dobro zasenči.

Dr. J. L.

Lesena trčalka (točilo).

Z napredujočim čebelarstvom s premakljivim satovjem je nastala potreba nabaviti si čebelarju poleg drugega potrebnega orodja tudi trčalko ali točilo (medizmetalnica).

Ker se je pri nas A. Ž. panj jako razširil, se mi zdi umestno opisati trčalko, ki si jo bode vsak količkaj spreten čebelar, posebno če je še malo mizarja, sam naredil. Jako neprijetno je prosjačiti na posodo tako stvar, katero vsi čebelarji naenkrat rabijo.

Videl sem že vsake vrste trčalk, toda vse so imele poleg kake druge tudi to napako, da so bile drage. Zato sem premišljeval, da bi napravil leseno trčalko za 4 sate A. Ž. panja. Napravil sem leseno kadico. Les se zamore vzeti poljubne vrste 25 mm debele deske. Na spodnjem koncu, kjer ima utor je malo postrani prižagana, da pokonci postavljeno dno visi. Na najnižjem kraju je luknja za iztok medu, ker najboljše je kar prosta luknja, ki se zamaši z plativim (navadnim) zamaškom. H kadici od zunaj so pritrjene tri železne noge iz »T« železa, ki so spodaj skrivljene na ven ter tako tudi držijo bolj trdno celo konstrukcijo, da ne pleše, če niso sati v trčalki enako težki (dva po dva). Na sredini dna stoji, na zunaj pritrjen z natico, navpično 15 cm dolg železen stebriček, ki je proti koncu nekoliko bolj tenek, da se nasadi nanj na koncu vratilo. Na satilo je pritrjen lesen koš z odprtinami za sate, ki ležijo 5 cm na vrhu vsak sebi; to pa zato,

da ne padajo proti sredini, ker se težko dobi ravnotežje. Čez odprtine je napeta kar žica. Povprek na vrhu je navadna lesena opora, na kateri so pritrjeni tečajji za pogon in kolesca, ki se jih dobi v prodajalni z železnino. Eno malo se pritrji na gorenji konec vrtila, večje pa na pogon. Navadno se vzame 3—4 kratni prenos hitrosti, ki popolnoma zadostuje.

Na koncu sledeče: Najprvo napravi gnezdo za toliko satov, kat misliš napraviti točilo, t. j. za dva, štiri, šest, ali celo osem satov; nato vratilo, potem šele ostala rotacija z kadico.

Upam da bom ustregel večini čebelarjev, ki si drage kovinaste trčalke ne morejo omisliti, bodisi z enega ali drugega vzroka. Čebelar pa bo prišel do trčalke, ki ga bo stala vsaj polovico manje kot kovinasta, bo pa še bolj zadovoljen z njo, ker jo bo zamogel tudi sam popraviti.

Jos. Božič.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje št. 36.: Že par let po vojni nam neke živalice, po domače jim pravimo žužki, uničujejo ves suhi fižol. Vse zrnje zvrtajo, tako, da postane fižol neuporabljiv. Po mojem mnenju se te živalice zarode že v cvetju. Kako bi uničili te škodljivce?

Odgovor: Čitajte članek: Grahar, fižolar in grahov sukač.

Vprašanje št. 37. Moj otrok je klatil hruške iz sosedovega drevesa, ki visi čez moj zid. Sosed zahteva 200 lir odškodnine, drugače da bo predal zadevo odvetniku. Kako je z zakonom visečih dreves? (Znamka za odgovor ni bila priložena.)

Odgovor: Vaš otrok je klatil hruške, ker jih nima doma. Zato bi moral Vi in tudi drugi posestniki skrbeti, da imajo otroci na razpolago sadje, ki naj seveda zraste na domači zemlji.

Glede visečih dreves pa pravi avstrijski zakon, ki je pri nas še vedno v veljavi, da je posestnik zemljišča tudi lastnik zraku nad zemljiščem in tal pod zemljiščem, torej nekako odgovarjajoče pregovoru »korenike grunta segajo do neba in pekla«.

Zrak nad Vašim zemljiščem je torej Vaš. Vi tudi lahko dovolite svojemu sosеду, da vise veje njegovega drevesa na Vaše zemljišče, lahko pa tudi veje odsečete ali sadje oberete, seveda vedno le do one črte, ki je navpično nad Vašim mejnikom. Ko bo še sedaj veljavni avstrijski zakon spremenjen v tem oziru z italijanskim, tedaj se ne bo smelo saditi dreves v razdalji 3 m od meje.

Sledi torej, da nima Vaš sosed nobene pravice tirjate odškodnine, ako je Vaš sin klatil hruške z vej, ki vise nad Vašim zemljiščem.

Vprašanje št. 38.: Na mojem travniku sem akacije olupil, da so se posušile, iz korenin istih pa poganja neštevilno mladik. Kako bi te zatrl?

Odgovor: Akacija je rastlina, ki ima silno živlensko energijo, kar ve vsak naš gospodar, ki ima akacijo.

Kako bi odpravil mladike? Predpogoj vsakega uspeha je, da izkopljete vse šture, kjer so akacije rastle, s čemur odstranite središče oporne sile. Po tem izvršenem delu morate izruti iz zemlje vsako mladi-

ko, ki izraste iz korenin. Mladike se mora izruti še mlade, ko so dve pedi dolge in ne več, ker se pozneje težje izrujejo. Ako boste pustili iz korenin zrastle mladike neovirano rasti do košnje ter jih pri košnji pokosili, tedaj boste imeli na travniku kmalu cele grme akacije in tedaj ne bo več pomagala navadna, prej navedena borba, temveč boste morali travnik preorati in ga skozi nekaj let obdelovati kot njivo. Ako je bilo na Vašem travniku več akacij in ako niso stale kot posamezna drevesa, temveč kot grmi boste akacijo edino na ta način odpravili.

Vprašanje št. 39.: V nekem listu sem čital, da se širi po Italiji takoimenovana »argentinska mravlja«, pred katero niso niti ljudje varni. Kaj je na tem resnice?

Odgovor: Nevarnost ni tako velika, kot izgleda na prvi mah. V bodoči številki bomo priobčili o argentinski mravlji daljši članek.

Vprašanje št. 40.: V katerem mesecu naj se preorje senožit v njivo namenjeno prvo leto za ozimno pšenico.

Odgovor: Najkoristnejše je preorjanje v mesecih juli in avgust, to je poletno preorjanje, ker se v tem času zemlja zelo zdrobi, kar pride bodoči setvi zelo v dobro.

Ako bi hoteli na ledino vsaditi krompir ali koruzo, tedaj bi preorali v pozni jeseni in bi zemljo pustili v velikih grudah.

Vprašanje št. 41.: Hotel bi sedaj povečati svinjak, pa mi je žal uničiti mlado hruško (staro štiri leta), ki raste baš tam, kjer bi moral stati povečani svinjak. Ali morem sedaj hruško presaditi?

Odgovor: Gotovo ni sedaj najbolj odgovarjajoča doba za presajanje sadnega drevoja. Ako drevo ni preveliko, predebelo in ako je tako skrbno izkopljete, da ji ostanejo skoraj vse korenike in na njih mnogo zemlje, tedaj je mogoče, da Vam bo rastla. Verjetnost, da bo hruška rastla je tem večja, čim pozneje jo presadite, ker bo kmalu prestala poganjati les in bo začel letošnji les kmalu zoreti.

Vprašanje št. 42.: Ali je kakšno sredstvo proti moljem pri obleki?

Odgovor: Naši ljudje stavijo v omare, kjer imajo shranjeno obleko neko belo sol, ki se imenuje »naftalin«, in katerega se dobi v vsaki drogeriji. Naftalin prežene molje, obleka pa dobi nek neprijeten duh, ki na zraku kmalu izgine. Najboljše je obleko večkrat dobro prezračiti, posebno na solncu, in dobro izkrtati.

Kaj delamo v mesecu avgustu?

Na njivi: Ponekod kopljejo krompir. To delo naj se izvrši tako, kot je pisal »Gospodarski list« v julijevi številki. Predvsem moramo pustiti krompir nekoliko na njivi, na solncu, da se osuši. Krompir ne sme priti vlažen v skladišče, ker vlaga pospešuje množenje bakterij = klic različnih bolezni.

Ako nisi še vsejal ajde, vsej jo takoj, da ne bo prepozno. Ajdi pognoji s superfosfatom.

V večjem delu naše dežele sejejo po krompirju repo. Ker ostane zemlja po krompirju precej gnojna, navadno ni repi potrebno gnojiti, vendar nekoliko čilskega solitra — največ 1 kg na 100 metrov površine — ne škodi, temveč mnogo koristi.

Tudi pesi bi morali gnojiti. Sedaj, ko se je pesa začela razvijati, ji moremo pogno-

jiti s čilskim solitrom — kolikor repi — ali z vodo razredčeno gnojnico.

Na senožeti: Seno je v Vipavski dolini in na Krasu že davno pokošeno, drugod še kosijo. Letos se je na otavi pokazalo zelo mnogo predenice, ki zadobiva vedno večji razmah. Predenico moramo uničevati, ker je to najhujši sovražnik detelj in tudi trave.

V vinogradu: V vinogradu je letos peronospora napravila toliko škode, kot že dolgo let ne. Menjavanje toplega in vlažnega vremena je peronosporo zelo pospeševalo in škoda je občutna. Škropljenje samo onemogoči razvoj peronospore, peronospore same pa ne uniči. To bi morali vinogradniki upoštevati in ne škropiti šele tedaj, ko je vsaka pomoč zastoj. Na mnogih krajih bi škropljenje še nekoliko koristilo, kljub temu da je že avgust. V tem

oziru moramo posebno paziti na vinograde, ki jih je toča oklestila, in so bili pravčasno obrezani. Ako bo peronospora uničila liste in poganjke, ne bo les zorel in drugo leto ne bo vina. Enako moramo tudi skrbeti za letošnje cepljenke.

Cepljenke in druge trte moramo rešiti različnega udušujočega plevela, ki mnogo škoduje, posebno pa grozdju. Trte, ki so s plevelom obraščene dajo slabo trgateg, ki je poleg tega tudi sitna, posebno, ako je med plevelom mnogo slaka. Ponekod imajo navado, da meseca avgusta okopljejo vse trte, delo, ki se zelo izplača. Plevel črpa iz zemlje vlago in hrano, ki tako primanjkuje trti in grozdju.

V s a d o v n j a k u obiramo zrelo sadje. Sadje, ki prihaja letos na naše trge, je tako piškavo, kot še nobeno leto. Proti piškavosti sadja se naši ljudje prav nič ne bore. Za drugo leto se mora že sedaj začeti borba proti različnim škodljivcem, ki povzročajo piškavost sadja. Vse piškavo sadje moramo zbrati in skuhati prašičem. Na ta način bomo uničili zelo mnogo črvov, ki bi se drugače razvili v metuljčka ali hroščka, ki bi zopet legel jajčka, iz katerih bi se razvili črvi. Črvivega sadja ne smemo dajati v svežem stanju prašičem, ker s tem navadno ne bi uničili črvičev, ker bi lahko zlezli iz sadov in se skrili.

V tem mesecu cepimo v oko, okuliramo. Cepiče moramo vzeti samo od takih dreves, ki so nam znana glede vrste in rodovitnosti. Cepiči takih dreves, ki še niso rodila, niso za neseljivi.

V v r t u: Kdor opazuje paradižnike, opazi, da so napadeni od peronospore. Nekateri so sicer škropili paradižnike z raztopnino modre galice in apna, a taki posestniki vrtov so redki. Tudi tu bo moralo priti škropljenje v meso in kri. Edino z uničevanjem vseh živalskih in rastlinskih škodljivcev bomo dosegli največje pridelke.

Paradižnike, jajčevce (melancane), papriko zalivamo bolj poredkoma, a zato izdatnejše. Ostala vrtnina zahteva večkratno namakanje, a z manjšo količino.

Prazen prostor v vrtu moremo vporabiti za sejanje špinače, motovilca in zele-

nega radiča, za presaditev solate endivije, zelja itd. Tudi grah se lahko še vsadi.

V h l e v u pazi na pravilno krmljenje. Živalim ne krmi mnogo sveže detelje, ker živali lahko škoduje. Nikdar ne krmi ugrete krme, ker povzroča napenjanje. Ako v soboto nakosiš krme za v nedeljo, ne pusti krme na kupu, temveč jo raztrosi nekje v senci. Ni greh, ako vkosiš v nedeljo toliko sveže krme, kolikor je živina rabi za nedeljsko popoldansko krmljenje. Ne bo škodilo tebi in ne živini, ako jo v nedeljo popoldne paseš in paziš na njo.

Pazi na to, da bo v hlevu čist zrak; ne dovoli zaduhlosti v hlevu. Zaduhel zrak pospešuje in povzroča pri živali marsikatero bolezen, posebno jetiko. V tuje hleve ne hodi, ako nimaš tam drugega posla, kot da paseš svojo radovednost. Kidaj dnevno gnoj iz hleva. Kot si ti rad čist, tako je rada čista tudi živina.

So li cepljeni prašiči proti rdečici? Ako niso, preskrbi to. Prašiče krmi kolikor mogoče s svežo krmo ali s kuhanim zeljem. Detelja je kot sveža krma izborna. Ne dovoli, da bi se prašiči že sedaj začeli debeliti. Prašiči naj čez poletje rastejo. Sedaj naj mnogo skačejo in se lovijo, da bodo zdravi in si ojačajo kosti. Sredi septembra ali še pozneje naj se začne z debeljenjem, tedaj pa naj se to vrši pravilno.

V k l e t i pazi na posodo, da ne bo plesnjiva. Ako hočeš spraviti plesen iz sod, tedaj operi ga z vročo vodo, kateri si dodal na vsak hl sodove prostornine po $\frac{1}{2}$ l žveplene kisline (hudičevega olja). Roke ne stavi v to tekočino in tudi pazi, da ti ne pride na obleko. Sod se pere z metlo. Ko si sod opral z navedeno tekočino, tedaj ga operi še z mlačno vodo, v kateri si raztopil nekaj sode. Po izvršenem pranju s sodo, moraš sod še večkrat oplahnuti s čisto vodo.

N a d o m u: Naroči umetna gnojila za jesensko gnojenje njiv in senožeti. Pripravi si dobro seme za sejanje žita. Ako sušiš vrtna semena, tedaj jih suši v senci, a vedno le na takem mestu, kjer ima zrak prost prehod.

V tem mesecu — od 10.—18. — plačujemo davke.

Gospodarski drobiž.

Bele juhe.

Pri nas se mleko žalibog premalo ceni. Še vedno je mnogo ljudi, ki mislijo, da je mleko samo za otroke in stare ženske. Kdor je bil po svetu, je lahko videl, kako drugje radi uživajo mleko. V mnogih krajih Galicije in Čehoslovaške (pa tudi drugod) je poleg krompirja mleko glavna hrana prebivalstva. Mleko je zdrava, redilna in lahko prebavljiva hrana, ki bi se je imelo tudi naše ljudstvo bolj oprijeti.

Podajamo našim gospodinjam par receptov za bele juhe. Ni ravno potrebno, da bi se ti recepti točno držali. Lahko se naredi juho z jajcem, ali pa tudi brez njega, kdor hoče štediti. Tudi moke in mleka se prida lahko poljubno. Vsaka gospodinja si lahko naredi juho tako, kot se ji najbolj dopade.

1. Kruhova juha.

V mrzlo vodo denemo kosce suhega kruha (ostanke in škorje) in par zrn kimlja in pristavimo k ognju. Če imamo pri roki, lahko pridamo suhih ali pa tudi svežih narezanih gob. Ko voda vre, pridamo še praženo čebulo in nekaj časa kuhamo. Potem pridamo mleko, v katero smo stepili par žlic moke in dobro pomešamo. Če hočemo, da bo juha še boljša, stepemo vanjo jajce in dodamo kisle smetane.

2. Zelna juha.

Kislemu zelju (pa tudi svežemu) pridamo par zrn kimlja in osoljeno kuhamo, dokler ni mehko. Dolijemo vode, da je redko, pridamo pražene čebule, dodamo stepenega mleka z moko in pustimo, da prevre. Potem stepemo kisló smetano z jajcem in vlijemo v juho.

3. Juha s kislim mlekom.

V kislem mleku kuhamo nekaj malih krompirjev, osolimo in damo par zrn kimlja. Ko vre, stepemo v juho mleko z moko in pustimo, da prevre. Nato pridamo še kisle smetane in jajce.

KONGRES KROMPIRJA.

Pod tem naslovom je bil sklican v Limoges (Francija) sestanek gojiteljev krom-

pirja. Na sestanku (kongresu) so razmotrivali razna vprašanja, kako bi bilo gojenje krompirja dobičkanosneje in kaj se mora ukreniti, da bo izvoz krompirja bolj živ.

VINO IN SOLNCE.

Ne mislimo tu na učinek solnčne toplote na vino, ki je vsakemu vinogradniku poznan; mislimo na upliv solnčnih žarkov.

Solnčnim žarkom je seveda podvrženo le vino v steklenicah in tako vino dobi v par dneh okus po starem vinu in nek poseben prijeten okus (buket). Belo vino dobi rumenkasto barvo. Solnčni žarki popolnoma uničijo kan.

Vino, ki je bilo v temni kleti ne smemo prenesti kar na enkrat na solnce. Vpliv solnčnih žarkov mora biti postopen.

PATRONI VINOGRADNIKOV.

Mnogo jih je. Sv. *Urban*, dne 25. maja, v življenju papež - mučenik. Španski vinogradniki pravijo, da bo trgategv dobra, ako ni bilo do 25. maja neviht.

Sv. *Grat*, škof, katerega predstavljajo na sliki, kako blagoslavlja bedenj, poln grozdja.

Sv. *Teodul*, škof. Pripovedka pravi, da je po hudi toči ukazal pripeljati pred se vse sode, jih blagoslovil in se jih pri veli dotaknil z grozdom. Sodi so naenkrat bili polni najboljšega vina.

Sv. *Mitr* (13. nov.) je bil baje čuvaj vinogradov in je umrl mučeniške smrti, ker je razdajal ubogim grozdje.

Sv. *Otmar*, opat. Patron vinogradnikov je postal za to, ker se je baje vino čudovito pomnožilo, ko so peljali njegovo mrtvo truplo v opatijo Sv. Gal.

Sv. *Dávin*. Pripovedka pravi, da je iz njegovega groba zagnala lepa trta, ki je dajala mnogo in dobrega grozdja.

Sv. *Morand* (3. junija). Slika ga predstavlja z grozdom v roki ali pa v podnožju holmčka, ki je pokrit z lepimi vinogradi.

Jih je še, kdor ve, naj sporoči.

ZBORNICA V RIMU

šteje 17 kmetovalcev, 7 doktorjev poljedelstva, 2 agronoma, 2 enotehnika (vinska strokovnjaka), skupaj 28 ljudi, ki se ra-

zumejo na kmetijstvo. Tem nasproti stoji 249 odvetnikov.

V francoskem parlamentu se je obrazovala skupina vinogradnikov, ki šteje 180 poslancev. To je precejšnja patrula v parlamentu.

DRUŠTVO ZA TUJSKI PROMET

deluje skoraj v vsaki vasi avstrijskih Alp. Mnogo lepih krajev je v naši deželi, ki so iz ozira na prirodu pravi zemeljski biseri. Danes leže ti biseri zakopani in čakajo...

ŽELEZNICA MESTRE - LJUBLJANA.

Ideja te železnice: ki je bila prvotno lahkomišljeno vržena in kateri so se mnogi smejali, zadobiva danes vedno več tal. Idejo ne podpirajo samo goriški trgovski krogi, temveč tudi trgovski krogi lombardijske ravnine. O tej železnici se je tudi razpravljalo v Padovi na sestanku trgovskih zbornic iz vseh treh Benečij in nekaterih jugoslovanskih trgovskih zbornic. Izgleda, da ima ideja zagovornike tudi v prometnem in vojnem ministrstvu in da bo prej ali slej postala meso.

V gospodarskem oziru bi Vipavska dolina, idrijska kotlina ter sedlo med obema mnogo pridobili. Trst bi pa brez dvoma izgubil. Zveza med Milanom in Ljubljano bi bila za 70 km krajša, kot je danes preko Trsta.

ZAVAROVALNICE TRGOVSKEGA KREDITA.

Marsikateri upnik zgubi precejšen del svojega premoženja ker postane dolžnik insolventen, ne more plačati. Trgovec, ki daje na upanje torej trpi nekakšen riziko, da ne bo prišel do plačila. V tem oziru se trgovec lahko zavaruje in zavarovalnica mu mora plačati odškodnino, ako dolžnik ne bi plačal oziroma bi gospodarsko propadel. Trgovski riziko zavaruje v Italiji zavarovalnica General Security s sedežem v Rimu.

FERRY - BOATS

se imenujejo oni vagoni, iz katerih ni potrebno prekrcavati blaga, ki je namenjeno iz suhozemskih evropskih držav na An-

gleško, recimo iz Gorice v Cambridge. Vagoni so tako urejeni, da lahko vozijo po srednjeevropskih in angleških železniških progah, ki so nekoliko ožje. Ko prispejo vagoni do morja (Kanal La Manche) pride celotni vlak na ladjo, ki vlak na drugi strani zopet izkrea.

Vagoni Ferry-boats so pripravljeni predvsem za prevoz sadja, zelenjave itd., v splošnem takih predmetov, ki se kmalu pokvarijo in ne morejo zdržati večkratnega prekladanja.

PRIDELEK VINA V FRANCIJI.

Glede količine pridelka in tudi pitja vina zavzema Francija prvo mesto na svetu. Pridelek je znašal tekom zadnjih 24 let:

1909	hl 54.445.860
1910	hl 28.529.964
1911	hl 44.885.550
1912	hl 59.384.171
1913	hl 44.171.756
1914	hl 59.856.779
1915	hl 20.400.893
1916	hl 36.017.562
1918	hl 44.085.299
1917	hl 38.227.039
1919	hl 54.353.557
1920	hl 58.416.916
1921	hl 45.017.315
1922	hl 69.250.839
1923	hl 56.982.933

S trto je posajenih 1.404.596 ha zemljišča.

TRG SVILODOV V GORICI.

Letošnje leto je bilo prinesešenih in prodanih na goriškem trgu 20.850 kg svilodov za skupno svoto 496.235 L. Srednja cena je torej znašala 23,80 L za 1 kg. Pri začetku je bila cena zelo nizka, pozneje se je nekoliko dvignila.

Širite „Gosp. List“

Mnogo novih naročnikov se je oglasilo za »Gospodarski List«, a še vedno premalo. Prijatelji, širite ga!

Pozor kmetovalci!

Tvrška „VINOAGRARIA“

V Gorici, Via C. Favetti 5

(za hotelom „Tri Krone“)

prodaja klajno apno, bisulin, cevi iz gumija, nože znamke „Kunde“ ličje, ročne in nahrbtne žveplovnike francoske tvrške „Vermorel“, vinske tehtnice, zamaške, azbest, steklenice za vzorce vina, aparate in kozarce za vkuhanje sadja in druge potrebščine za sadjarje, čebelarje, itd. Popravlja bolna vina, oziroma daje nasvete in potrebne snovi v to svrhu. Blago pošiljam tudi po pošti.

Just Ušaj,

oenotehnik in agronom

Najpristnejša domača vina dobite vedno pri

Vinarski Zvezi v Gorici

(Via Mameli št. 8 pri stari gimnaziji)

Podpirajte lastnega kmetovalca!

Stara znana gostilna „**PRI ČRNEM ORLU**“

Via S. Giovanni št. 6

toči pristna domača vina: briško rebulo, vipavsko belo in črno vino ter kraški teran. — Izborna kuhinja. — Dvorana za zboravanja in dvorišče za krogle. **FIEGL IVAN.**

Elija Čuk Gorica Stolni trg

Šivalni stroji „Original Titan“, „Pfaff“ jamčeni 30 let. Dvokolesa „Bianchi“ in „Altena“. — Velika zaloga orožja in streliva in posameznih delov zgoraj imenovanih strojev. Lastna delavnica.

G. CARLOTTO — GORICA

Piazza Cavour (ex P. Duomo) Stolni trg 3.

Izbrana vrtnarska, poljedelska in travniška semena. Zaloga žita, umetnih gnojil in raznih sredstev za uničevanje rastlinskih škodljivcev in bolezni.

Mlekarne! Konsumi!

Občni zbor „Zadružne zveze“ v Gorici je sklenil, da se mora posvetiti v bodoče naša pozornost prav posebno naši živinoreji in kar je z njo v zvezi, posebno mlekarstvu, potem seveda organizaciji oddaje naših pridelkov (vina, sadja, sira, masla in živine) in skupnega nakupovanja kmetijskega in konsumnega blaga.

Potrebna je smotrena organizacija in sodelovanje vseh, če hočemo, da bo naš načrt uspel.

Zato bo „Zadružna zveza“ sklicala sestanek, pri katerem se bo izdelal natančen program.

Gradivo za ta sestanek mora biti dobro pripravljeno, da bo uspeh čim večji.

Pozivljamo zato vse, ki se za ta vprašanja zanimajo, v prvi vrsti voditelje naših zadrug, naj nam čim prej sporočijo svoje misli in nasvete.

Zadruge naj priredijo v ta namen razgovore, kjer naj se ugotovijo krajevne težkoče in potrebe. O teh sestankih napravite natančne zapisnike in jih pošljite „Zadružni zvezi“, ki jih bo pri izdelavi dnevnega reda uporabila.